

בני כעמך

דברים - ואתחנן • ג' אב התשפ"ג • גיליון מס' 16

יורה דעה ♦ שו"ת על פי דברי הרב מרדכי שטרנברג זצ"ל

הפנמת הלימוד

לפעמים היו בחורים שלא הבינו מדוע הרצי"ה חוזר כל כך הרבה פעמים על אותם נושאים, ולאחר זמן קצר לא המשיכו לשמוע את השיעורים - וחבל. לאחר תקופה מסוימת היה אפשר להרגיש את השינוי.

אמנם, ניתן להוסיף כמה דגשים בלימוד שצריך לשים אליהם לב כדי שהלימוד עצמו יהיה משמעותי ועמוק יותר בנפש:

ראשית, אדם צריך ללמוד במקום שליבו חפץ. לעיתים אדם לומד אצל רב שלא מתאים לו וכדומה ולכן הלימוד לא פועל עליו כראוי. במקרה זה יש לברר אם עליו להחליף שיעור.

שנית, הרצי"ה זצ"ל חוזר בשיחותיו על הזוגיות שבלימוד. יש מפגש עם עצם הדבר הנלמד, ויש לימוד של המשמעות של הדבר כלפיי. בדרך כלל בלימוד בעיון אנו עסוקים במשמעויות של הדבר הנלמד כלפינו. אנו פוגשים ידיעה ובוחנים אותה על ידי שאלות מזוויות רבות.

לדוגמא, אנו יכולים ללמוד באופן תיאורטי שישנו הבדל בין חילול שבת באונס לחילול שבת ברצון. אבל בלימוד בעיון אנו עסוקים בבירור המושגים מהו אונס ומהו רצון דרך מקרים שונים, שהולכים ובוחנים את ההגדרות. על ידי הלימוד הזה המושגים מתבהרים לנו יותר ויותר, וכך הם הולכים ומתעמקים בנפשנו.

שאלה: בחורי ישיבה רבים מרגישים פער בין הלימוד השכלי לבין הנפש. פעמים רבות אדם לומד תורה בשקידה ובעמל, ולמרות זאת מרגיש שהלימוד לא פועל על הנפש. מהי הדרך ללמוד כך שהלימוד יופנם ולא ייעצר ברובד השכלי?

תשובה: אנו מצווים בתורה "יידעת היום והשבות אל לבבך" (דברים ל"ד, ט). יש בציווי הזה שני חלקים: א. ידיעה. ב. השבה אל הלב. אלו שתי מדרגות שיכול להיות ביניהם מרחק לא קטן. יש ידיעה שרושמת את רישומה על הנפש ויש ידיעה שחולפת בלי להותיר חותם. ואכן, אנו מצווים להעמיק את הידיעות בקרבנו שייחקקו בנפש.

למרות זאת, יש להדגיש שאדם לא צריך לערב פעולות רגשיות בלימוד התורה על מנת שהלימוד יצור בקרבנו התרגשות או רושם נפשי. הלימוד מטבעו יוצר את הרשמים הנכונים בנפש. ככל שאדם לומד הוא הולך ומשתנה. התהליך הוא איטי וצריך להיות מלאי סבלנות.

הרצי"ה זצ"ל בשיחות היה חוזר על נושאים מסוימים פעמים רבות. הוא עשה זאת כדי לבנות בנו את הידיעות הללו בצורה עמוקה. לדוגמה, הוא היה חוזר הרבה מאוד פעמים על הצורך של אדם להיות כללי. כדי שהידיעה הזו תיקלט בקרבנו היה צורך לשמוע אותה פעמים רבות מזוויות שונות ותוך כדי דוגמאות שונות.

המשך בעמוד הבא >

ספר דברים: תורה בארץ ישראל

קריאה בתורה | הרב דוד ג'אמי, עמ' 2

הלכות חודש אב

מצוות ד' | על פי מצוותיך אמונה, הרב

מרדכי הס, עמ' 3

ויברא המדיום את האדם בצלמו

חיי שעה | הרב אורי כהן, עמ' 7

אבילות זקופה קומה

צופי ישועה קרובה | הרב חיים טייטלבוים,

עמ' 8

מי שהצליח לדבוק בד' וברצונו, הוא "דומה למלאך" כי הוא ממלא את השליחות, את רצון ד' שבו. רק מאיש כזה אפשר ללמוד תורה.

עמוד
4

מלאך ד' צב-אות | מאורות ישראל

כשמישהו ינסה להנדס אתכם עם מושגים מופשטים, פשוט תשאלו אותו בחיוך: 'מה זה אומר?' ו'איך אתה יודע?'

עמוד
6

מפירוק הסיפור לטשטוש השפה

ספר דברים: תורה בארץ ישראל

פרשתנו בפרט כולה מוסר, בפסוק הראשון באופן רמות, ואח"כ באופן גלוי - מוסר על חטא המרגלים. בזה פותח משה רבינו לתת מוסר כי זה החטא הכי חמור, ויותר מזה - חטא המרגלים עשה תפנית גדולה בעם ישראל שמחמתו צריך את כל אזהרות משה רבינו. אם לא היינו חוטאים בחטא המרגלים, דור המדבר היוצא מארץ מצרים ומקבל התורה היה נכנס ישירות לארץ ישראל, היה חיבור בין ההנהגה האלוקית העליונה של יציאת מצרים להנהגה של ארץ ישראל. הכל היה מתרחש בצורה של קדושה עליונה ורוממות כזאת שלא היה כל כך פחד מחטא, כי ארץ ישראל הייתה מחוברת ליציאת מצרים.

אולי אפילו משה רבינו היה נכנס לארץ, שהרי כתוב מיד אחרי תיאור חטא המרגלים "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם" (שם א, י"ז). ויש לשאול מה הכוונה, הרי משה רבינו לא נכנס לארץ בגלל חטא מי מריבה? יתכן באמת שהוא מתכוון לחטא מריבה, כך כתוב ברמב"ן, ועמ"י אלו שחטאו במי מריבה וסיבבו את חטא משה מזה. אבל פירוש זה קשה כי לא דובר פה על חטא מי מריבה? ולולי דברי הרמב"ן אני הייתי אומר שזה גם כפשוטו על חטא המרגלים, שמשה רבינו לא נכנס לארץ בגלל חטא המרגלים, שחטא זה גרם ניתוק באופן הכניסה לארץ ישראל כך שמשה לא יכול להיכנס.

מזה בא לנו החורבן, אנחנו מתאבלים בתשעה באב על הבכיה לדורות שגרמו לנו המרגלים - על הניתוק בין התורה העליונה לכניסה לארץ ישראל, הפירוד בעמ"י בין עולם הקודש לעולם החול. בגלל ניתוק זה הכניסה נהייתה יותר חומרית ויותר מסוכנת לחטא. אנו צריכים לתקן את חטא המרגלים, שהכניסה לארץ תתעלה ותואר על ידי אור הקודש של משה רבינו.

בגלל חטא המרגלים משה רבינו לא יכול להיכנס לארץ, ולכן הוא גם חייב לתת צידה לדרך, את השיחה של חומש דברים, להדריך איך להיכנס עם יהושע ולהישמר מהחטא.

זו באמת כניסה אחרת, כמבואר בפסוקים הקשים בפרשת ואתחנן שנקרא בתשעה באב "ונושנתם בארץ" (שם ד, ה), "כוחי ועוצם ידי" (שם ח, י"ז), המון בעיות. בגלל הניתוק של ארץ החיים, החול, מהקודש.

אנו מאוד רוצים לשמוע את המוסר של משה רבינו, איך אנו נכנסים לעובי חיי החומר בלי לפגום ביראת שמים, ולא רק לא לפגום - אלא איך להתרומם! שהרי הארץ מקדשת אותנו כמובן, אבל אם לא נכנס נכון זה יכול להיות מסוכן. שבת שלום ומבורך!

אנו מתחילים את ספר דברים. "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה" (דברים א, א). כמובן שכינה מדברת מתוך גרונו של משה רבינו, וכל התורה נאמרה בסיני, אבל לא נמצא בספר הזה "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לְאָמְרוֹ". מדובר בדברי משה.

משנה תורה זו חזרה על כל התורה, כדברי הרמב"ן (בהקדמה לספר דברים), ולכאורה אפשר לקרוא שוב את כל התורה, ולמה צריך ספר מיוחד כדי לחזור?

אלא שמדובר לא רק בחזרה אלא בחזרה מתוך פרשנות של משה רבינו על סף הכניסה לארץ ישראל. חוזרים על כל התורה בראי ארץ ישראל - איך התורה מתפרשת בכניסתנו לארץ. זו קבלת תורה אחרת, פירוש מיוחד, ועיקרי - עיקר קיום התורה הוא בארץ ישראל. אמנם יש בספר גם מעט מצוות חדשות, אך ברובו הוא חזרה. אנו צריכים להתבונן כל פעם מה התחדש במצווה - בראי ארץ ישראל.

אם כן זהו משנה תורה: תורה בארץ ישראל.

כך ביאר רבינו הרצ"ה (שיחות, דברים, סדרה א, 5) את הפסוק "בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (דברים א, ה) זו לא רק חזרה. זה ביאור. ומהו הביאור? "ה' אֵלֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֶרֶב לְאָמַר רַב לָכֶם שָׁבַת בְּהַר הַזֶּה. פָּנּוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֵאוּ הַר הָאֲמָרִי וְאֶל כָּל שְׁכֵנֵי בְּעָרְבָה בְּהַר וּבְשִׁפְלָה וּבְנֶגֶב וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְכֶנּוּן עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פָּרָת. רְאֵה נְתַתִּי לְפָנֶיכֶם אֶת הָאָרֶץ בְּאוֹ וְרָשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵיכֶם לְאֲבֹתֵיכֶם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתֵת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם" (שם א, ר-ח).

זהו ביאור התורה: פָּבֵשׁוּ אֶת הָאָרֶץ. זו תורה בפרשנות ארץ ישראלית, בחיים, בעבודת האדמה שלנו, בהעמדת מלך ומלחמות. תורה מיוחדת שהיא עיקרה של התורה.

יש בחומש זה עניין נוסף - זהו חומש המוסר של משה רבינו. משה לא זוכה להיכנס לארץ, והוא חושש. מסוכן לעם ישראל להיכנס בלי משה רבינו, ששכינה מדברת איתו תדיר. יותר מזה, קדושת ארץ ישראל היא קדושה מסוכנת מאוד, היא קדושה הצריכה לבנות חיי עם ולחדור לחיים - וזה מסוכן, כי החיים טומנים בחופם נפילות ושכחת ה'.

לכן לאורך כל הספר משה רבינו נותן מוסר לעם הנכנס, שלא ישכחו את ה'. צמד המילים החוזר הכי הרבה פעמים בחומש הוא: "ה' אלוקיך" או "ה' אלוקים". זו ההבנה שרק בכניסה לארץ ה' מתייחד איתנו, מתוך קדושת ארץ ישראל. בארץ ישראל ה' הוא אלוקינו, הוא בחיינו ומנהל אותנו, אבל זה גם כולל סכנות חומריות.

המשך "יורה דעה" מעמוד 1

לעסוק אך ורק בלימוד ובבירור השכלי, ולא לעסוק בהפנמה, ובעז"ה באמצעות הלימוד ילכו ויתעמקו בקרבנו הידיעות הרוחניות בטבעיות. אך יש לנו גם את מצוות התפילה - שהיא אכן עבודה שבלב ואינה עבודה שכלית - ותפקידה הוא להעמיק את הידיעות בנפש. התפילה אינה לימוד שכלי. אדם לא צריך לעסוק ב'חידושים' במהלך התפילה. התפילה היא לימוד בבינת הלב. התפילה מחדירה בקרבנו את הידיעות שקלטנו קודם לכן בלימוד התורה. בזכות התפילה אנחנו הולכים ומתמלאים מהידיעות, מתרגשים מהם ומלאי אכפתיות כלפיהם וכלפי כל העולם מכוּחם.

נערך בשו"ת על ידי ר' אריאל כהן על פי שיחה של הרב

דוגמא נוספת היא אהבת ד'. אנו מצויים לאהוב את ד', אך עדיין נדרש לברר מהי אהבת ד' וכיצד היא באה לידי ביטוי בחיים. אם אנו משאירים את הלימוד רק במפגש חיצוני עם המושגים הלימוד הופך לרדוד ופחות פועל על הנפש.

אדם צריך להתמודד בלימודו עם המושג שאותו הוא לומד. עליו לשאול את עצמו תמיד מה היה אומר ללא החידוש שלמד, ומה השתנה אצלו כעת. ומתוך כך לברר מה ההנחות השגויות שלו, ומה הוא צריך לשנות בקרבנו.

כל זה במסגרת של לימוד התורה. כשאנו עוסקים בלימוד עלינו

הלכות חודש אב*

שמחה ותספורת

- א. שמחה - "משנכנס אב" ממעטים בשמחה² כלומר: אין שמחים כלל עד ט' באב³.
- ב. תספורת - "אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור", מלבד שפם המעכב האכילה⁴.
- בני ספרד - חלוקים המנהגים מאימתי נוהג איסור זה⁵. תספורת לצורך מצוה - מותרת⁶ (וכן במקום כבוד הבריות).

משא ומתן, בניין ונטיעה

- א. קניות (שאין מברכים עליהן שהחינו)⁷ - מותר לקנות כל הנחוץ לו, כגון רהיטים, מכונית וכיו"ב, אך לא כלי כסף לנוי, ולא מה שהוא להרווחה בלבד⁸.
- שאר קניות מותרות. אם יש הזדמנות לקנות בזול, או קניות לצורך מצווה (כגון טלית קטן, או ספרי קודש) או לצרכי רבים, מותר.
- וכן אם מזמין בלבד - מותר (ומשלם להבטיח העסקה, אך אינו מביא לביתו ואינו קונה אלא לאחר ט' באב).
- ב. קניית בגדים - למנהג האשכנזים והספרדים אסור לקנות מראש חודש, גם בגדים שאינם חשובים כל כך - (כנעליים וגרביים, שאין מברכים עליהם שהחינו)⁹, אף אם דעתו ללבשם אחר ט' באב. אמנם כל המותר לעיל בסעיף א' מותר גם בבגדים.

- בגדי קטנים המותרים בכיבוס (כדלהלן) - מותר גם לקנותם (אך אין צריך לקנות במיוחד כדי שלא יצטרך לכבס).
- ג. בשר מותר לקנות לצורך בישול אחר ט' באב¹⁰.
- ד. נתינת מתנות - מותרת¹¹ (אך אם אין צורך בדבר טוב להימנע מלתת מתנה חשובה).
- ה. בניין שאין צריך לו לדירתו, רק להרווחה בעלמא - אסור¹².
- ו. דירה חדשה - אין ראוי להיכנס לדירה חדשה, אלא במקום הפסד כספי¹³.

- ז. שכירות דירה מותרת¹⁴.
- ח. מותר לבנות דירות למגורים, ובפרט בארץ ישראל, שהיא מצווה. וכן מותר לקנות חמרי הבניין הנצרכים לכך.
- אסור "לצייר או לכייר (-לחקוק ציור בקיר) ביתו"¹⁵. סיוד רגיל מותר, אך מצביעה יש להימנע¹⁶.
- ט. נטיעה - אסור לנטוע נטיעה של שמחה - כהדס, בשמים, פרחים וכיו"ב. עצי פרי - מותר אם יש צורך בדבר¹⁷.
- כיסוח דשא, השקיה וכדומה - מותר¹⁸.

כיבוס

- א. אסור לכבס בגדים (וכן סדינים ומגבות) גם אם לא ישתמש בהם עד אחר תשעה באב, "דנראה כמסיח דעתו מהאבלות"¹⁹.
- זמן האיסור - לבני אשכנז מראש חודש, ולבני ספרד רק בשבוע שחל בו ט' באב²⁰.
- ראוי להחמיר שלא יתן אשכנזי לספרדי שיכבס לו. ובמקום צורך ישאל חכם.
- ב. כשיש חשש הפסד אם לא יכבסו - מותר.
- ג. כתם - הסרת כתם מותרת (ויש מחמירים)²¹.
- ד. גיהוץ - מותר (אך אם אין צורך - יש להחמיר, עכ"פ בשבוע שחל בו)²².
- ה. בגדי קטנים - מותר לכבס עד ט' באב.
- 'קטן' הוא כל זמן שבגדיו רגילים להתלכלך תדיר, ומכבסין בגדיו תדיר כך שאין שמחה בכיבוסם.
- וטוב לתת לקטן להפעיל המכונה²³.

הימים מותר. אם היא מתנה משמחת, שמברכים עליה 'שהחינו', יתכוון המקבל שלא לקנותה עד אחר ט' באב. והרב נבנצל בספר 'ירושלים במועדיה' העיר: כשנזמן צורך, כגון נער בר מצווה. וכן התיר הגרש"ז נתינת מתנות במסיבת 'תנאים'. אמנם מצד הגדר הכללי של 'מעטין בשמחה' אפשר שראוי להימנע ממתנה שיש בנתינתה שמחה ניכרת לנותן או למקבל.

- (יא) משנ"ב תקנ"א ס"ק י"ב.
- (יב) ירושלים במועדיה עמוד ר'.
- (יג) ירושלים במועדיה עמוד קצ"ד.
- (יד) משנ"ב תקנ"א ס"ק י"ב.
- (טו) חזו"ע קס"ז.
- (טז) כן שמעתי מהגר"א נבנצל.
- (יז) הלכות תג בתג עמ' מ"א.
- (יח) צורך מצווה - אשה הלובשת לבנים מותרת לכבס (רמ"א ס"ג). וכן התירו למי שנפגשת לצורך שידוכין, דהוי צורך מצווה, ויש שהתירו במקרה זה אף בגד חדש (התב"ח, מ"ז).
- (יט) ראה לעיל הערה ה' מנהג בני גרבא.
- (כ) הגר"מ טיקווינסקי בגשר החיים (כ"א, י') התיר, וכן בספר שלמי מועד. אך בארחות רבינו הביא שהחזו"א אסר, ובחזון עובדיה נראה שחשש למחמירים.
- (כא) בחזו"ע (ר"ל"ח ו') התיר, והגר"א נבנצל (ירושלים במועדיה, ר"א) והרב מרדכי אליהו (הע' לקישו"ע) אסרו.
- (כב) חזון עובדיה.

* הערה: הרב לא עבר על הדברים ואין לסמוך למעשה על הכתוב כאן. על פי חוברת של הרב מרדכי הס בנושא הלכות בין המצרים.

- (א) דיני ט' הימים ודיני שבוע שחל בו מתחילים מהלילה (מצאה"כ, כ"ד דק' אחר השקיעה), אך טוב להחמיר מהשקיעה.
- (ב) שו"ע תקנ"א סעיף א'.
- (ג) משנ"ב תקנ"א סק"א.
- (ד) שו"ע תקנ"א סעי' י"ב - י"ג.
- (ה) ע' כה"ח (ס"ק ע"ח), חזו"ע (דיני תספורת א'), הערות 'איש מצליח' על המ"ב סק"ב (3). וע"ע בהערות על השו"ע ס"ג (6) שמנהג גרובה להחמיר בתשעת הימים בכל ההלכות.
- (ו) כגון לאשה, או משום חשש חציצה בתפילין יסתפר במקום הנחת תפילין. אמנם נראה דכיוון שיש בזה 'כבוד הבריות' יסתפר כדרכו, כמו שהתיר הפמ"ג לאישה לספר את צדעיה, משנ"ב (ס"ק ע"ט).
- (ז) משנ"ב (ס"ק י"א).
- (ח) נעלי בית - מי שאין לו 'נעלי בית' לצורך ט' באב וקשה לו ללכת יחף - מותר לקנות בשבוע שחל בו (כף החיים' צ"ו, 'אגרות משה' ג', פ').
- (ט) בקניית חפצים יד שנייה יש מקילים (עיין 'בצל החכמה' ד', מ"ט).
- (ט) אג"מ ד', ק"ב ב'.
- (י) מ"ב תקנ"ד, מ"א: בט' באב אסור לתת מתנה משום שאלת שלום. ומבואר שבתשעת

מלאך ד' צב-אות*

איך יודעים מאיזה רב ללמוד? • רב הדומה למלאך הוא דבק בד' וממלא את שליחותו והוא יכול לרומם את הדבקים בו • אסור שהשקר שתלמידי חכמים הם מסוכנים יחדור לתוכנו

א. עשה לך רב

מתחילת דרכה של אומתנו גדולי התורה הקרובים לד' היו מנהיגי העדה - החל באבותינו הקדושים, דרך משה רבינו ותלמידיו ועד כל המשך דורות האומה - והם אלו שהורו לעם ישראל מהי דרך האמת שבה עליו ללכת.

כמו בכלל ישראל, כן כל אדם יחיד מישראל צריך לדבוק בגדול בתורה שידריך אותו בנתיב האמת, כדברי חז"ל במשנה: "עשה לך רב".

איך ידע האדם באיזה רב עליו לדבוק וללמוד ממנו תורה?

ב. "דומה למלאך"

על שאלה חשובה זו עונה הגמרא^א בהדרכה נפלאה: "אם דומה הרב למלאך ד' צב-אות יבקשו תורה מפיהו". מדריכה הגמרא שכדי לדעת אם ניתן ללמוד תורה מהרב, יש לבדוק אם הוא דומה למלאך!

יש שפירשו שכוונת הגמרא במילת "מלאך" היא שליחי, כלומר שהרב הוא שליחו של הקב"ה ללמד את ישראל תורה, אך יש שפירשו שכוונת הגמרא ל"מלאך" - כפשוטו! לפי הפירוש זה, דברי הגמרא מעוררים אמנם רושם נשגב מאוד, אך מעלים שאלה פשוטה: מעולם לא ראינו ולא פגשנו מלאך, ואיך נדע אם הרב דומה למלאך כשמעולם לא פגשנו באחד כזה?

נראה שבאמת שני הפירושים למילה "מלאך"

- חד הם. מלאך הוא בריה א-לוקית עליונה וקדושה מאוד, שכל מהותה היא לעשות רצון הקב"ה. אין למלאך בחירה חופשית. הוא שלוחו של הקב"ה באופן מוחלט ואין לו אלא שליחותו, כלומר, הוא אינו יכול לעשות דבר אם לא נשלח לעשותו, ואינו יכול לעשות דבר מעבר למה שאליו נשלח. אנתנו בני אדם ואיננו יכולים כלל להיות 'מלאכים' במובן זה, אך תפקידנו למלא את השליחות שלנו באופן המצופה מאיתנו כבני אדם בעלי בחירה חופשית ובעלי יצר הרע. בתוך כל התסבוכת הנפשית עלינו להבין מהו הרצון הא-לוקי מאיתנו ולדבוק בו לגמרי, להתרומם ולחבר אליו את שאר הכוחות והכשרונות. מי שהצליח לדבוק בד' וברצונו, הוא "דומה למלאך" כי הוא ממלא את השליחות, את רצון ד' שבו. רק מאיש כזה אפשר ללמוד תורה.

*מעובד משיעורים של מו"ר הרב מרדכי שטרנברג זצ"ל.

ג. תלמוד גדול

מדוע רק מאדם כזה אפשר ללמוד תורה? מדוע לא אמרו חכמים שעל הרב להיות בעל כישרון הסברה או כריזמטיות, והדגישו דווקא את היותו דבק בד' באופן נשגב במיוחד?

בהדרכה זו של חז"ל טמון לימוד גדול וחשוב מהו עיקר לימודה של תורה. חז"ל אמרו בגמרא: "תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה"^ב, לכאורה הדברים נראים כסותרים - אם התלמוד גדול מדוע גדלותו היא ש"מביא לידי מעשה"? הרי מכאן נשמע שהתלמוד נצרך רק כדי לדעת מה לעשות, ואם כן ברור שהמעשה הוא הגדול!

דבר זה עמוק מאוד ואין כאן המקום לבארו בהרחבה, אך נפרש בקצרה, שהתלמוד גדול מהמעשה - כי הוא זה שגורם לכל המעשה שיהיה.

היחס בין הלימוד והמעשה דומה ליחס שבין כוונת הלב והפעולה. גם בענייני חול וגם בעניינים שבקדושה, המעשה נאמד לפי הכוונה שבו. לדוגמה - אדם שחותך לחברו את הרגל מתוך כוונה לצערו הוא רשע ואכזר, אך רופא מנתח, שחותך לחברו את הרגל באופן זהה, אך מתוך כוונה להצילו, הוא מציל נפשות.

דומה לכך גם היחס בין הלימוד למעשה. הלימוד הוא הנשמה והשורש מהם נובעים מעשים טובים ונכונים. הלימוד מברר את הדרך הישרה והאמתית שבה יש לצעוד, וככל שיהיה הלימוד מבורר יותר, כן יהיה

המעשה הנובע מהלימוד מדויק ומיושר.

כמו שבלמוד התורה העיקר הוא הלימוד ולא העשייה, גם באיש הלומד תורה, העיקר איננו אוסף הידיעות או הכישרונות האנושיים, אלא השאיפה להיות נאמן למקור הא-לוקי העליון. לכן אמרו חז"ל שהרב צריך להיות "דומה למלאך" ולא הדגישו מעלות אחרות שיכולות להועיל לרב. ייתכן מאוד שהרב יצטרך להיעזר בטכניקות מעשיות מגוונות, ובטח יועיל לו מאוד כישרון כריזמטי, אך לא זה העיקר. העיקר הוא שעל הרב להיות שליח נאמן של הקב"ה בעולם, עד כדי כך שיהיה "דומה למלאך" - בריה שאין לה כלל בחירה חופשית! אם אין העיקר - אין כל ערך לשאר הכישרונות. רק אם הרב יכול לרומם את תלמידיו לחיות את רצון ד' שבכל אחד מהם, ילמדו תורה מפיו. רק אם הוא חי את "תלמוד גדול" - ניתן לדבוק

בתוך כל התסבוכת הנפשית עלינו להבין מהו הרצון הא-לוקי מאיתנו ולדבוק בו לגמרי, להתרומם ולחבר אליו את שאר הכוחות והכשרונות. מי שהצליח לדבוק בד' וברצונו, הוא "דומה למלאך" כי הוא ממלא את השליחות, את רצון ד' שבו. רק מאיש כזה אפשר ללמוד תורה.

יצרם, המדמה להם שלחיות על פי התורה משמעו להיות כבול לחוקים קשים וחונקים שאינם נותנים מקום לחיים. חלילה שמשוהו מתוכן הדברים יחדור אל ליבנו!

בלי שאנו מבחינים חודרים גם אלינו - אל תוך עולם התורה והישיבות - מעט מן המחשבות האלה, כאילו תלמידי חכמים "מסוכנים" הם וצריך להיזהר מהם. זו עלילת דם! תלמידי-חכמים "מסוכנים"?? התורה "מסוכנת"?? תלמידי-חכמים הם "מלאך ד' צב-אות"! הם חיים את האמת הבהירה העליונה! חלילה לנו שמשוהו מהבלבול הנורא הזה יחדור אל תוכנו.

ו. "השיבה שופטינו כבראשונה"

במקום להתפעל מדברי בלבול אלו, עלינו להתרומם אל השקפת העולם האמיתית. אנו מתפללים כל יום: "השיבה שופטינו כבראשונה". השקפת העולם הרווחת היא שכל האנשים רעים, כולם מסוכנים, והדרך היחידה להתגבר על כך היא למנוע מהם להוציא את הרוע שלהם אל הפועל. לכן צריך לשים אנשים בבתי סוהר או לאיים עליהם בכל מיני דרכים. בעצם אנו אומרים שהרוע הוא האמת, הוא הקבוע ואין דרך לנצחו. זו דרך מלאת ייאוש שסופה כישלון, כי לפיה אין אפשרות לשנות את האדם מרע לטוב, רק לבלום ולבלום עד שמתייאשים. עלינו להפוך את המבט! יש בנו נשמה, יש

בנו תורה, יש בנו אמת א-לוקית עליונה שהיא, ורק היא, האמת הפנימית שלנו ושל כל העולם. רק ממבט עליון זה ניתן לתקן ולשנות באמת. על כך צריך לכוון בתפילה.

נזכה להתרומם ולחיות את חיינו כפי אמיתתם, על ידי דבקות בתלמידי-חכמים שידריכו אותנו בדרך האמת וירוממו אותנו לחיות את רצון ד' בנו, מתוך לימוד כל דברי הנביאים בוודאות עמוקה של ציפייה לישועה. לא נתפעל מכל דברי הבלבול המנסים לכבות אורו של עולם⁽¹⁾, אדרבא נוסיף טהרה ובהירות בקרבנו בלימוד התורה - שהוא ה"גדול" ורק הוא מביא באמת "לידי מעשה" - על ידי גדולי תורה אמיתיים. "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צב-אות הוא".

(1) עיי' במהר"ל נתיב התורה פרק ח עמוד כה.

(2) שבת דף לא, א.

(3) "לדברי הנביאים" רש"י שם.

(4) על פי בבא בתרא ד, א.

(5) מלאכי ב, ז.

בו ולדעת בוודאות שדרכו "התלמוד יביא לידי מעשה".

ד. ציפית לישועה

לימוד זה חשוב ועמוק מאוד, והוא בעצם ממקד את כל חיי האדם, כוחותיו וכישורנותיו במהות הפנימית שלו. מדוע באנו לעולם? מדוע ניתנה בנו נשמה עליונה וקדושה? וכי אין לה תפקיד? חז"ל אומרים בגמרא⁽¹⁾ שכאדם נפטר מן העולם ועולה לבית דין של מעלה הוא נשאל כמה שאלות, אחת מהן היא "ציפית לישועה?". בבית דין של מעלה האדם איננו נשאל על תיקונים קטנים וחישוביים אלא על מהות חייו, מהו התוכן של החיים שלו, מה עשה עם הכוחות

והכישורנות שהקב"ה נטע בקרבנו. "ציפית לישועה" פירושו הוא אם חי בוודאות שכל דברי הנביאים אמת ודבר אחד מדבריהם לא ישוב ריקם⁽²⁾. הוודאות העמוקה הזו מיישרת את כל השקפת עולמו, הוא מתבונן על כל המתרחש סביבו ומבין מה שייך לישועה ויש לחזקו, ומה איננו שייך ויש לדחותו.

כשאדם ניגש לעולם המעשה הסוער והתובעני הוא עלול להיכשל ולתת למעשה משקל גדול יותר מאשר לציפיית הישועה. יש בנו כל מיני רצונות עליונים, יותר או פחות, ועלינו לשאול - מה מגביע את הרצונות שלנו? האם הרצונות שלנו, גם הטובים שבהם, נובעים מציפיית הישועה שבנו, או שמא ממקום אחר? זה בירור נוקב ועמוק. יש בנו נשמה. יש תורה בעולם. זה אומר לנו

משהו? את מה אנו חיים, את השאיפות הגבוהות שלנו, או את הקב"ה? ומה קורה כשזה "סותר" כביכול?

לכן אפשר ללמוד תורה רק ממי שחי את האמת - רק מי שכל כך התעלה ברצונו החופשי עד שהוא "דומה למלאך" ורק הוא יוכל לרומם את הדבקים בו לחיות חיי אמת.

ה. איש מסוכן?

כל הדברים האלה אינם "עוברים מסך". התקשורת מנסה להרעיל את מחשבותינו שרב הוא "איש מסוכן", שמתחת האיצטלא הרבנית לעיתים מסתתר נוכל רע וערמומי המנצל את מעמדו הנישא כדי לפגוע בחסרי ישע.

לא קשה להבין מניין מגיעים דברים אלו, אנשים אלו שבויים ביד

(א) אבות א, ו ו ט"ז.

(ב) חגיגה טו, ב.

(ג) כלשון התורה, לדוגמא במדבר כב, ה.

(ד) כדברי חז"ל המזבאים ברש"י על הפסוק (בראשית לב, ד) "ישלח יעקב מלאכים" - "מלאכים ממש".

(ה) קידושין מ, ב.

מפירוק הסיפור לטשטוש השפה

בן יעקב סבו

כחוזר בתשובה שלמד את כל נפילות הפילוסופיה, לדעתי הקרב האחרון הוא בהבנת השפה

אז אם אתם שואלים כיצד הגענו לדור שבו הקרבת הילדים למוֹלֶךְ כבר לא נראית מוזרה, הרי שהתשובה לכך היא ברורה - הפקרנו את השפה.

ריה"ל

לאחר שבגליון הקודם נגענו בנושא חשיבות הסיפור, שעל פירוקו שוקדת הפוסטמודרנה, נעמיק עוד, על חשיבות השפה.

נשאלת השאלה, למה עד היום לא הצליחה האנושות להשיב מלחמה שערה באופן יעיל נגד הפוסטמודרנה? התשובה לכך נמצאת בדברי ריה"ל בספר הכוזרי.

כאמור, האדם בנוי מהסיפור שלו. "כי המחשבה איננה כי אם כסיפור דברים" (כוזרי ד, י). אין הכוונה שמדובר בדבר לא אמיתי. הסיפור הוא אמיתי, כמו שהאנושיות והאבהה הם אמיתיים. אלא שצריך לדעת שזו תודעת חיים הנמסרת מדור לדור. מי שלא פגש אהבה לא יאמין באהבה.

לפני כמה שנה נתגלו ביערות הודו שתי אחיות קטנות שגדלו אצל זאבים. לקחו אותן לאנגליה והשקיעו בהן את מיטב המשאבים והליווי, אך מעולם הן לא הצליחו לדבר או להלך על שתיים. הן אכלו רק בשר נא, היו תוקפניות, ונפטרו לאחר כמה שנים. מי שלא מאמין בסיפור של האנושיות שלו, לא יהיה אנושי. זאת הסיבה שרק עם ישראל יכול לספר את הסיפור של הקב"ה באופן אמיתי ולא כחיקוי. כבר אלפי שנים מיליארדי בני אדם מתעסקים באינטואיטיביות-אובססיבית בעם הזה ואמונתו. זהו סיפור-העל הכי אמיתי ומקיף שהיה אי פעם ואומות העולם מכירות בכך בטביעות עין פנימית.

אך ממה הסיפור בנוי? מהשפה. "לא תוכל... במחשבה בלבד בלי הדיבור" (כוזרי ד, ה). כל סיפור שעליו אפשר לדבר, כל אמת שאותה אפשר להגות, כל רעיון, כל מחשבה הכי פנימית של העצמיות - בנויה משפה. לכן טשטוש השפה מוביל לטשטוש היכולת לחשוב. זה הרבה יותר עמוק מפירוק הסיפור. זה פירוק האנושיות. המאבק היום הוא בין הברבריות לבין התרבות האנושית. אנושיות, שבכתר פסגתה שוכן ישראל.

בטיעונים אלו אנו עונים לפטושי הבל בני אלפי שנים של העולם הפילוסופי המחריב את היקום. הדברים זקוקים עוד להסברה והפנמה רבה, אולם כרגע נתקדם לשאלה הכי חשובה כיום - מה הוא מקור המשמעות של מילים? מה היא אישה? מה 'סביר' משפטי? מה היא דמוקרטיה? מי קובע מה היא יהדות? הפוסט-מודרנה הינה הייאוש מהמודרנה. המודרנה שמה לעצמה שני יסודות. הרדיקליזם והאינדיבידואליזם. הניסיון להמציא את כל המחשבה מחדש מאפס הוא הרדיקליזם, והניסיון להגיע אל האמת המוחלטת באמצעות הסתגרות בהגיגים ובניתוק מהתחבר והעולם, הוא האינדיבידואליזם. הפוסט-מודרנה בצדק התייאשה מניסיונות אלו, כי כפי שנראה בהמשך, אין להם שום קיום. הבעיה שלה נעוצה בטעותה שרק כך, או כך בכלל, אפשר להגדיר אמת. כשהפסל הזה נשבר, הפך מבחינתה הכל למלחמת-כל-בכל.

כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה

אולם אנו יודעים, כי מעולם מקור התיקוף של המשמעות של מילה, ומשם גם של רעיון ושל אמת, הוא לא במודרנה או ביוון. לא ברדיקליזם ובאינדיבידואליזם. משמעותה של מילה אינה מגיעה מהגיגים פילוסופיים מופשטים, אלא רק ממסורות היסטוריות-תרבותיות-חברתיות. בלי החברה וכלי המסורת, אין לפילוסוף שום שפה אפילו לחשוב בה. "מפני שלא היתה בידו מסורת... הכריע בעיונו המופשט... ומאין לנו מופת בשאלה זאת?" (א, כ).

צידה לדרך: פעם הבאה כשמישהו ינסה להנדס אתכם עם מושגים מופשטים, פשוט תשאלו אותו בחיוך: 'מה זה אומר?' ו'איך אתה יודע?' ויושב בשמיים רבים ישיב מעוזן.

טרופים ליסנקו היה המדען הכי מפורסם בברית המועצות. תגליותיו המדעיות המהפכניות הוגדרו כאמת, שכל ערעור עליה 'מונע ממניעים קפיטליסטיים', 'חותר תחת טובתו של האיוך', נחשב כרעיונות מזיקים המלאים בשנאת האדם' וניסיון נואל לשמור על קיים. ליסנקו הביא גילויים חדשניים בתחום החקלאות שיישומם עתיד להגדיל את תנובת השדות במכפלות רבות. גם בחורפים הרוסיים הכי קשים.

הבעיה היחידה הייתה - אף אחד מחידושו לא עמד במבחן המציאות... בפועל הוא היה שרלטן מוחלט, וההבלים שלו הביאו לחורבן ולרעב של מיליוני אנשים, בזמן שהעיתונות ממשיכה להסיח את הדעת עם המצאותיו הבאות "שעוד יגיעו במהרה". המשטרים הריכוזיים של רוסיה וסין הגדירו את המדע' שלו כחסין מביקורת, ובפקודתם נכלאו, הוגלו, ואף הוצאו להורג מאות מטובי המוחות המדעיים של התקופה. החלם-הסדומי הזה שלט בכיפה לא במשך שנה-שנתיים, אלא חמישים שנה!

לדאבונו, המצב כיום באקדמיות בארץ ובעולם הפרוגרסיבי לא שונה בהרבה, אבל השיטה מתוחכמת פי כמה.

טשטוש השפה

אחת מהנקודות הטובות בחיי, היא סירובי לעשות 'בגרות'. כבעל תשובה, הבו למסגרות ולאידיאולוגיות שאותן הכרתי מסביבי, לא יכולתי להיות חלק מהן. עם זאת, לפעמים אני מייעץ לסטודנטים הנמצאים באותן מאורות זאב, וחפצים לקחת חלק במערכות המאבק התרבותיות. עם השנים, שמתי לב לתופעה מאוד מעניינת החוזרת על עצמה. ככל שהשיח האקדמי הופך להיות מטורלל ו'ליסנקיאני', לאט לאט המילים מתחילות להתנתק מהמשמעות המקורית שלהן.

למשל, אפשר למצוא באקדמיה מחקרים מנומקים המותחים ביקורת על תופעה מסוימת תוך הסבר משכנע עד כמה היא קרובה ל'פאשיזם'. אבל גם אחרי 'דוקטורט' אי אפשר יהיה לענות באופן ישיר על השאלה מה הוא בכלל פאשיזם.

במקור - מילים מבטאות רעיון, אך באקדמיה ובתקשורת המילים מקבלות תפקיד חדש, והופכות מרעיונות ל'לחצני מצוקה'.

לאחרונה עזרתי לסטודנט צעיר שעשה עבודה במשפטים על 'משפט עברי'. המרצה בקורס שלו, פרופסור למשפטים, "הוכיח" שלפי היהדות, חייב להיות במדינה יועץ משפטי שיקבע לעם ולנציגיו איזה חוק מתקבל ואיזה לא. לפי הפרופסור הנ"ל, לומדים זאת מדין 'האדם החשוב', מה שהעבודה המסועפת והמלאה בציטוטים לא דואגת להסביר זה, מיהו האדם החשוב, מה מקור סמכותו, כיצד הוא מתמנה ומהי מסגרת מנהיגותו. כך מכניסים מושג עמום לרוב התלמידים, ללא שום הקשר היסטורי, ומנצלים אותו לאג'נדה אופנתית. אותו סטודנט בנה איתי את טיעוני הנגד, והגיב לפרופסור מול כל התלמידים. כצפוי, הדבר חולל שם מהומה גדולה. כיום הוא ממשיך לעשות זאת בחוגים נוספים. זה באמת לא קשה. רק צריך להכיר קצת רקע, ולא להיות עבד.

איך הגענו לכאן?

כאשר העולם הפרוגרסיבי חיבר את הרודנות המדעית בנוסח ליסנקו, יחד עם טשטוש השפה, יצאה לו המפלצת של אידיאולוגיית ה"טרנס":

- 'ילד בן שנתיים טוען שהוא מרגיש אישה'.
- טוב, מה זאת אישה?
- 'מי שמרגיש כמו אישה'.
- כן אבל מרגיש כמו מה, מה זה להרגיש כמו אישה?
- 'זאת הגדרה מאד רחבה'.
- אז מתי אתה יודע שילד בן שנתיים צריך לעבור סירוס?
- 'כשהוא מרגיש כמו אישה'...

בלי הפנמה עמוקה כמה התרבות הפוסטמודרנית מובילה את העולם לברבריות ותוהו, אי אפשר להבין כלום היום בהלכות ציבור.

Ben2811@gmail.com

הודפס בחסות: נקי מ.ש. ניהול החזקת מוסדות ושרותי ניקיון מקצועיים

לפרטים: מתן 050-3346263

ניקיון ואחזקת מבנים

חיי שעה

הרב אורי כהן

ויברא המדיום את האדם בצלמו

א. או 'אמצעי' - דבר נייטרלי המשמש את האדם למימוש רצונו.

א. תחום התקשורת הוא מרתק ועוטה צללים. רב הנסתר בו על הגלוי. הסקרנים

שבינינו, האמצעים לגלות עולמות חדשים, מוזמנים להיכנס איתנו ללב הסוגיה. במאמר זה נבין באיזה תחום אנו עוסקים, איזה מקום תופסת התקשורת בחיינו, וכך נכשיר את הקרקע להבנה המהפכנית, שאמצעי התקשורת בעצם מעצבים אותנו בצלמם כדמותם, ומשנים את חיינו מבלי שנחשוך בכך.

קחו אוויר, אנחנו צוללים למעמקי 'תורת ההכרה' (אפסטימולוגיה): הבה נתחיל בביאור המילה השימושית (אך על פי רוב אינה מובנת למשתמשים בה): 'מדיה'. 'מדיה' היא צורת הרבים של המילה הלועזית 'מדיום', שפירושה: אמצעי. אם כן, מדיה = אמצעים.

פיתוחים טכנולוגיים נקראים בפנינו אמצעים, מפני שאנו רואים בכל פיתוח טכנולוגי 'אמצעי' או 'כלי' למלא את רצוננו. זוהי הנחת המוצא היסודית הרווחת באנושות כבר מאות שנים - שהטכנולוגיה היא כלי בידינו, אמצעי להגיע אל המטרה שלשמה יצרנו את אותה טכנולוגיה. על הגדרה זו עונים למשל כלים כמו פטיש, מסמר, כיסא, שולחן, משקפת, מקרר, מכוננית, מסור, תנור, מגהץ וכדו'. כל מה שמשרת את האדם ומסייע בידו לממש את רצונו, ואף משכלל את יכולותיו, נקרא בפנינו 'אמצעי טכנולוגי'. הטכנולוגיה הגשימה לאדם חלומות רבים, והאדם אסיר תודה לה בשל כך.

להנחת מוצא זו יש שתי השלכות חשובות לענייננו, הקשורות זו בזו: א. האנושות מתייחסת בהערצה עיוורת לפיתוחיה ולהמצאותיה. ב. האנושות מייחסת יחס נייטרלי לטכנולוגיה, בלי לחשוך בה שהיא נוטה להשקפת עולם כזו או אחרת.

ב.

ועתה נבארם אחד לאחד:

מאיר אריאל ז"ל כינה את דורנו 'מסוממי קדמה והתפתחויות', ובצדק רב. בשפה המקצועית זה נקרא 'דטרמיניזם טכנולוגי', כלומר 'הכרחיות הטכנולוגיה'. מרגע שיוצא לשוק פיתוח טכנולוגי חדיש, על כולם לסגוד לו 'לעובדו בלבב שלם'. קל לראות איך כל פיתוח חדש גירש בבטות את דור המכשירים שקדם לו. הייצור של המכשירים הקודמים הופסקו, ומקומם כיום הוא רק במזיאונים או אצל אספני עתיקות. כך עלה בגורלם של טלפון החוגה, הפטיפון, מצלמת הפילם, קלטות הטייפ והוידאו ועוד. בתחילה עוד מתחשבים בזקנים, המתקשים לסגל עצמם לקצב ההתקדמות המסחרר, אך בחלוף דור או שניים מכשירים אלה נעלמים לגמרי. זה מה שקורה בימים אלה למכשיר הפקס, אלה ירחמו.

המצאות חדשות נראות לנו נוצצות וקוסמות רק בזכות העובדה שהן חדשות. אווירה מתלהבת וילדותית זו נוטלת מאיתנו את חוש הביקורת. כפתאים מתרגשים אנו עמוקות מכל פיתוח חדיש, בלי לחשוב על השלכותיו:

• אמת, הטכנולוגיה נותנת לנו דברים רבים, אך מה היא לוקחת מאיתנו? • מהו הקריטריון לקדמה: אך ורק עשיית דברים שלא יכולנו לעשותם קודם לכן?!

• האמנם כל דבר נוצץ וחדש הוא בהכרח טוב? • ובכלל, האם כל מה שיכולה האנושות לפתח, היא גם צריכה לפתח?

העלאת שאלות אלה יש בה כדי ליטול את הקסם הילדותי הנוצץ מעל ה'קדמה', ולפתח יחס בוגר וביקורתי יותר כלפי המכשירים הסובבים אותנו. משתהבגרו והסרנו את המסכה הנוצצת מעל הטכנולוגיה יכולים אנו לגשת אל 'הסוגייה הבוררת', אל 'הכבשה השחורה' שבעדר הטכנולוגיות, אל התחום המסתורי שבו משום מה כללי המשחק משתנים: אמצעי התקשורת.

ג.

אם היינו עושים סקר ושואלים: "מה דעתכם על הסמארטפון - הוא טוב או רע?" סביר להניח כי רובם המוחלט של המשיבים היו עונים: "תלוי איך משתמשים בו". כלומר, כמו שלא שייך לשאול אם "סכין זה טוב או רע", או אם "מכוננית זה טוב או רע", מפני שהכול תלוי באופן השימוש, כך רבים טועים לחשוב שזה נכון גם לגבי אמצעי התקשורת. הרי זו מהות השם 'כלי'

ד. אלא שיש כאן שגיאה חמורה, והיא הנקודה המרתקת והמסתורית שבסוגייתנו: מה שנכון לטכנולוגיות אחרות, שהן באמת כלים בידינו ונכון לקרוא להן 'אמצעים', שונה לגמרי בתחום התקשורת.

אמצעי תקשורת הוא לא באמת 'אמצעי' במובן הרגיל. הוא לא כלי בידך. משום מה בטכנולוגיות של תקשורת אנחנו אלה שהופכים להיות 'כלים ביד כלינו', ועד מהרה מגלים אנו כי הגולם קם על יוצרו, העבד רודה באדונו, ולפתע נראה שאתה זה שמשרת את המכשיר שיצרת כדי שישרת אותך. זאת משום שאין בתקשורת באמת כלי עם תוכן, אמצעי עם מסר, אלא כאן "המדיום הוא המסר" (כשמו של המאמר המפורסם שכתב פרופ' מרשל מק'לוהן בשנת 1964).

הנקודה האחרונה שהעלינו דורשת עוד ביאור והרחבה. ואולם, לפני שנסביר מדוע בתקשורת אנו הופכים לכלים ביד כלינו, לא נוכל להתעלם מן העובדה שככה זה! למי שמטיל בכך ספק נמליץ על סיור במרכז הגמילה 'רטורנו'. שם הוא ייווכח לדעת כי אין מחלקה לגמילה ממגהצים או ממכונות כביסה, אפילו לא לגמילה ממזגנים או ממקררים. לעומת זאת, המחלקה לגמילה ממסכים היא כיום אחת המחלקות המבוקשות ביותר.

גם אם אתה עקשן גדול, מוכרח אתה להודות כי אמצעי התקשורת שונים לחלוטין מכל טכנולוגיה אחרת, והם עוללו לנו מה ששום מכשיר אחר לא עשה לנו. זו נקודת המוצא בביורו שלנו, וחובה עלינו להבין מדוע זה כך. הסיבה לכך היא שתחום התקשורת הוא 'מרכז השליטה והניהול' שבאדם. זהו תחום רגיש מאין כמוהו, וכל שינוי קטן בו ייצור שינויים מרחיקי לכת. כמו שבפתולוגיה שטף דם באצבע אינו דומה לשטף דם במוח, מפני שיש 'איברים שהנשמה תלויה בהם' ויש איברים שאפשר לחיות גם בלעדיהם, כך יש לחלק את הפיתוחים הטכנולוגיים לשתי חלוקות מרכזיות:

1) אמצעי תקשורת

2) 'שלוחות האיברים' (אמצעים טכנולוגיים שאינם תקשורת)

את ההגדרה היפה הזו - שלוחות האיברים - הגדיר פרופ' מרשל מק'לוהן כשתיאר כל טכנולוגיה כממשיכה ומרחיבה את הפעולה של איבר מסוים (לדוגמה: לגלגל - שלוחה של הרגל, מכשיר שמיעה - שלוחה של האוזן, משקפיים/טלסקופ/מיקרוסקופ - שלוחות העיניים, מנוף/מזלג/מסור/מחט - שלוחות הידיים, וכן על זו הדרך). כל הטכנולוגיות האלה ודאי משפיעות על האדם ברמה כזו או אחרת, אך על האזורים הצדדיים בחיינו. כאשר נכנסת הטכנולוגיה אל הקודש פנימה, אל 'מרכז השליטה והבקרה' שלנו, אל תחום התקשורת - אזי מתקבלת תמונה שונה לחלוטין. טכנולוגיות של תקשורת משנות לא רק את האופן שבו אנו עושים דברים, אלא גם את מי שאנחנו.

על דרך הדרוש אפשר אולי לומר שלכך התכוון סטיב ג'ובס כאשר קרא לטלפון החכם שפיתח בשם 'I phone' כלומר, 'אני טלפון'. היינו מצפים שהוא ייקרא 'My phone', הטלפון שלי, אמצעי בידי, כלי בבעלותי; אך כנראה נבואה נזרקה מפיו של ג'ובס שמכשיר זה לא יהיה עוד כלי שלי, אלא הוא ייהפך להיות 'אני' החדש. אני והמכשיר הזה מתמזגים לישות אחת, עד שוויתור עליו נדמה כהפסקת הקיום שלי. אני מפתח כלפיו קשר עמוק שקשה למצוא כדוגמתו במכשיר טכנולוגי אחר.

ואכן, החוקרים הבריטיים כבר נתנו שם לחרדה חדשה שאובחנה אצל יותר מ-60% מהאוכלוסייה: 'נר-מרפוביה', הפחד להיות ללא הנייד. הסובלים מן החרדה גילו תסמינים של דופק מואץ, לחץ דם גבוה, סחרחורת, בחילה ועוד כאשר נודע להם שהסמארטפון אבד, נגנב או נהרס מחמת תקלה. אין זה מפתיע בכלל, שהרי כאמור האדם מפתח כלפי הסמארטפון שלו קשר שאין למצוא כדוגמתו בשום מכשיר אחר. זאת משום שהדרך שבה אנו מתבטאים קובעת את הדרך שבה אנו חושבים, וממילא מעצבת ו'מגדירה מחדש' את כל אישיותנו. כדי להבין זאת היטב, ננסה בהמשך המאמר לעמוד מעט על מהותה של התקשורת האנושית.

• צופי ישועה קרובה •

הרב חיים טייטלבוים - תנועת ישראל יהודית

אבילות זקופת קומה

תשעה באב הוא יום של הדגשת מה שחסר, כי בלב יש ודאות גמורה בשייכות לחלום. ודאות גמורה שננצח, שנטהר הכל, ששם ה' יתקדש על ידינו במהרה. באמת אין סתירה בין העין הטובה, האופטימית, לעין הביקורתית, האבלה והבוכה. האמונה הוודאית שייבנה בית המקדש גורמת לאָבֵל על שטרם נבנה - וגם לאופטימיות ודאית שייבנה. כל צמיחה של גאולה ממלאת שמחה, כל אתחלתא, כי בית המקדש מתחיל להיבנות, הולך ונבנה, הולך וצומח ואפילו המשברים לא מאיימים. ודאי הם יחלפו.

דווקא מתוך האופטימיות הגדולה אפשר לבכות בלי להישבר. זו עין טובה באמת - שמביאה לצער על החסר. דווקא מתוך הבכי אפשר לצמות. זהו בכי שמייצר כוחות, מוטיבציות, רעיונות חדשים, ואפילו שמחה. בכי שדוחף אותנו לתקן, לשנות ולא להתפשר עם החסרונות. בכי שדורש מאיתנו לתקן את מערכת המשפט, את מערכת החינוך, את הצבא, את התקשורת, את מלכות ישראל כולה. בכי שעוסק בחסר - כי הוא מאמין בתיקון בכל צעד קטן בדרך אליו. בכי צופה ישועה קרובה, בימינו ממש.

"בשם כתיב האר"י ז"ל כי במנחה בתשעה באב נולד משיח, ששמו מנחם. ומזה הטעם לא מיוח חכמים על רבות בנות שאחר חצות מתעסקות בכל כוחן לכבוד הבית ולתקן המיטות וכיוצא בזה מתיקוני הבית, וזה מנהג קדום לנשים... וחזקו חכמים ידיהן, לקבוע אמונת הגאולה" (ברכי יוסף סי' תקנ"ט, סק"ז).. זו אמונת הגאולה, שמתקבעת דווקא מתוך האבילות, מתוך תשעה באב.

תשעה באב הוא יום קשה. יום של אבל. יום שהנושא שלו הוא החסרונות שלנו, הבעיות, הפער שבין מציאות חיינו לחלומות. יום שמוקדש לבכי ולהתבוננות על מה שאין, על הריחוק שלנו מהקב"ה, על ירושלים שעוד לא בנויה, על העיר החרבה והבוזיה והשוממה, על ציון שבמר תבכה ועל ירושלים שתתן קולה.

והתחושה לא נעימה בכלל. לא קל להתמקד רק בבעיות, ודאי שלא לאנשי תורה מאמינים. קיימת ביום הזה הרגשה של עין רעה, של חיפוש חסרונות, של חוסר בהכרת הטוב. כאילו הפכנו לפסימיסטים, למחפשי פגמים, למלאי ביקורת, לחסרי עין טובה, לכמעט חסרי אמונה. במיוחד קשה הדבר לדור התחייה שלומד להודות לה' גם על צעדים קטנים של ישועה, גם על אתחלתא בלבד, גם על ראשית הצמיחה של הגאולה לבדה - ולפתע עוצר לשלושה שבועות של הכרה שבלי בית מקדש אין כלום. כאילו לא התקדמנו בכלל. כאילו לכל האתחלתא אין שום ערך אמיתי והכל חסר.

תשעה באב הוא יום של של הדגשה של מה שחסר, ולא של מה שיש. וזה לא נעים.

איך אפשר לשמוח שאין שום חסרון בעולמו של הקב"ה, להיות מלאים מהטוב בלבד כי אין עוד מלבדו ואפילו בתוך כל ההסתרה - ועם זה להצטער ולבכות כי אין שום התקדמות כל עוד לא נבנה בית מקדשנו? לחגוג את הרפורמה המשפטית - וגם להתאבל על שאלה הן חגיגותינו - תיקון שיטת משפט שאינה יהודית, ערכאות של נכרים? להתאמץ על הוצאת תכנים מקולקלים ממערכת החינוך - ולכאוב שהמערכת כולה התרחקה מתורה ומיראת שמיים פשוטה? להתגייס לצבא קודשנו - עם מודעות לתפיסות הפרוגרסיביות ההרסניות שחלחלו לתוכנו? איך אפשר להסתכל על הבעיות כל הזמן ולהישאר מאמין - בלי להפוך למריר ולכעוס? איך עין במר בוכה - וגם הלב שמח?

בשנת תר"פ מונה יהודי לנציב בריטי עליון בארץ ישראל, מר אליעזר בן מנחם, סר הרברט סמואל. שמחה גדולה שטפה את יהדות א"י על אור הישועה המפציע. ונשאל הרב זצ"ל (אגרות ח"ד עמ' קפט) אם לא הגיע הזמן לבטל את הצומות, שהרי 'צום הרביעי וצום החמישי וכו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה... בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה" (ר"ה יח, ב), דהיינו כשאין יד הגויים תקיפה על ישראל (רש"י שם). והנה מונה יהודי למושל ואין יד הגויים תקיפה יותר על ישראל!

משיב הרב שרק בהקמת בית המקדש יבטלו הצומות (כמפורש ב"ר"ח שם, וגם ברש"י וברמב"ן ועוד). ומוסיף שאור הישועה הגמורה, ופאר משיח צדקנו, ובנין בית מקדשנו, יבואו לנו ע"י מה שלא נשכח את בית אלוקינו... ע"י צומי תעניותינו, כמאז. ויחד עם זה, נתאמץ לרומם בארצנו הקדושה את קרן הקודש, ברוח טהור". דווקא האבלות היא זו שתביא אותנו לבנין ביהמ"ק. היא זו שתעורר אותנו לפעול, להאמין, לשמוח, להתקדם. לא רק האבלות היא לא עין רעה על המציאות, האבלות היא המבט האופטימי ביותר עליה. היא העין הטובה האמיתית, האמונה הוודאית שההווה יגיע אל העתיד המושלם.

עיקר עניינה של האבלות הוא לא על מה שהיה, על הבית שהיה פעם ונחרב, אלא היא געגועים למה שעתידי להופיע, אל השלימות הנצחית המעודדת לבוא. שכל רגע שהיא נעדרת מאיתנו כעת, כשכל מציאות חיינו פגומה מיסודה. האבלות היא ביקורת נוקבת על חיינו בהווה, מתוך אמון גמור בחיים האידיאליים שלנו, ששייכים לגאולה שלמה באמת. הצער והבכי זוקפים את קומתנו, ומחדדים בקרבנו את ההכרה שאנחנו שייכים לנצח, ולא לבעיות ההווה.

"עם זו יצרתי ל"י - לשמי, להופעת קידוש ה' הגדול מתוכנו. בוכים באמת - ומתמלאים שמחה, כי אנחנו שייכים לבית מקדש, לנבואה, למלכות בית דוד שתופיע בנו במהרה. יושבים על הארץ כואבים - והלב בשמיים. שפופים - וזוקפים את קומתנו. מתמקדים בחסר ובעיות - כי בעצם מתמקדים בשלם ובעתיד, כי הבעיות באמת לא שייכות אלינו. האבלות בונה, מצמיחה, ממלאת באמון ובוודאות. האבלות כואבת - ומשמחת.

חי עולם

לקראת פתיחת שנה"ל תשפ"ג / ישיבת הר המור

יום עיון בנושא חינוך

יום ראשון, יב מנחם-אב תשפ"ג / ישיבת הר המור, חומת שמואל, ירושלים

9:30-10:15	הרב מיכה הלוי עשה לך רבות ואשרית	הרב יהושע שפירא על יד הרב יצחק יצחק
10:30-11:15	הרב אלי בזק מנחה ומסיים בחינוך	הרב מאיר נאמן חוכמה ואזרה אסכה מסודרת
11:25-12:25	הרב יעקב יהודה לבנון	הרב יגאל לוינשטיין הפעילות והישיבות של רבנים מודרניים
12:35-13:20	הראשון לציון ורב העיר ירושלים הרב שלמה משה עמאר	
13:20	תפילת מנחה והמסקנה	
14:30-15:15	הרב חנן אידלשטיין זיכור אמת בלבנו	הרב דודו איתן חינוך לנבונה מתוך רוחנו
15:30-16:20	הרב אריאל אדרן דרכי לאמונה	הרב אליעזר קשתחאל דרכי התעוררות עם יציאת הקנאה
16:30-17:20	הרב דוד גיאמי השכונות והעולם החדש	הרב צבי לבנון מקל וגם זכוכית היכלים
17:30-18:30	הרב עודד ולנסקי	
18:45-19:40	מזכ"ל רה"י הרב עמיאל שטרנברג הרב אליך הרברט	
	תפילת ערבית וסיום	

יום העיון מיועד לנבונים בלבד, פינת קפה וכיבוד קל לאורך כל היום

הרשמה מראש חובה!

להרשמה (ללא עלות) כנסו לאתר ישיבת הר המור

או שלחו SMS ל-054-656-1234